

Folketrygdfondet

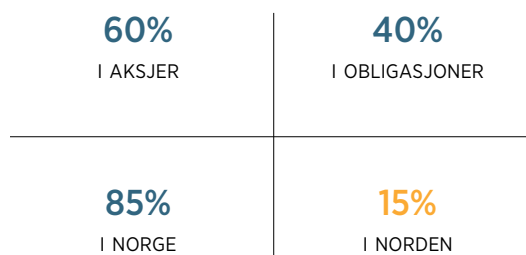
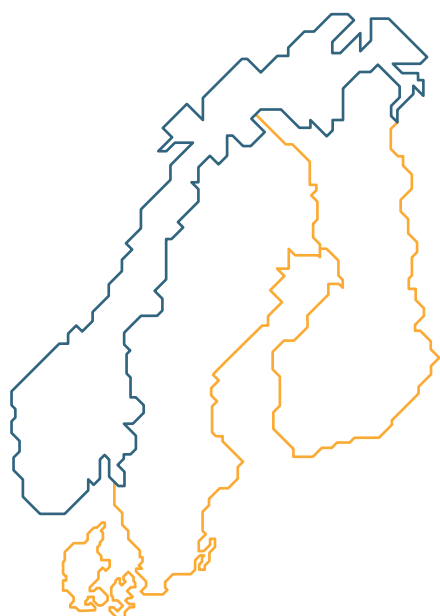
Statens pensjonsfond Norge
Tredje kvartal 2016

KORT FORTALT

Folketrygdfondet er et særlovsselskap som forvalter Statens pensjonsfond Norge og kan ta andre forvalteroppdrag gitt av Finansdepartementet. Kapitalen står som innskudd i Folketrygdfondet og investeres i Folketrygdfondets navn. Vårt oppdrag er å være en ansvarlig forvalter av fellesskapets finansielle verdier. Målet er høyest mulig avkastning etter kostnader og over tid.

Mandatet for Statens pensjonsfond Norge fastsetter at det skal være offentlig rapportering hvert kvartal. Den kvartalsvise rapporteringen består av flere deler. I dette dokumentet er et utdrag av de deler av Folketrygdfondets regnskap som omhandler Statens pensjonsfond Norge tatt med, sammen med kommentarer fra Folketrygdfondets styre. Porteføljeutviklingen for kvartalet og avkastning over lengre tid er nærmere omtalt i et eget dokument på ftf.no. Ved utgangen av hvert kvartal oppdateres i tillegg historiske tallserier for månedlig avkastning.

► For mer informasjon se ftf.no

INNHOOLD

03

Hovedpunkter

04

Kommentarer fra
Folketrygdfondets styre

06

Sammendratt
delårsregnskap

HOVEDPUNKTER

Statens pensjonsfond Norge oppnådde en avkastning på 1,6 prosent i kvartalet.

202,2

Statens pensjonsfond Norge hadde ved utgangen av tredje kvartal en markedsverdi på 202,2 milliarder kroner.

3,1

Resultatet ble 3,1 milliarder kroner for tredje kvartal og 3,7 milliarder kroner akkumulert per 30.09.

1,6

Avkastningen i tredje kvartal utgjorde 1,6 prosent, mens avkastningen var 1,9 prosent akkumulert per 30.09.

0,2

Avkastningen var i tredje kvartal 0,2 prosentpoeng høyere enn referanseindeksens avkastning. Akkumulert avkastning per 30.09. var 0,9 prosentpoeng høyere enn referanseindeksens avkastning.

0,7

Siste 5 år har Statens pensjonsfond Norge hatt en årlig gjennomsnittlig avkastning som er 0,7 prosentpoeng høyere enn referanseindeksens avkastning.

1,2

Siste 10 år har Statens pensjonsfond Norge hatt en årlig gjennomsnittlig avkastning som er 1,2 prosentpoeng høyere enn referanseindeksens avkastning.

Kommentarer fra Folketrygdfondets styre

FORSIKTIG OPPGANG I AKSJEMARKEDET

Aksjekursoppgang økte fondets verdi med 3,1 milliarder kroner i tredje kvartal 2016.

Statens pensjonsfond Norge (SPN) hadde ved utgangen av tredje kvartal en markedsverdi på 202 189 millioner kroner. Kvartalsresultatet ble på 3 097 millioner kroner, etter fratrukk av forvaltningskostnader på 37 millioner kroner.

Avkastningen til Statens pensjonsfond Norge ble 1,6 prosent for kvartalet, noe som er 0,2 prosentpoeng bedre enn for referanseindeksen.

Markedsuroen i kjølvannet av Storbritannias folkeavstemning om utmelding av EU avtok i løpet av kvartalet, og det var en gradvis økning i rentenivå og aksjekurser.

NØKKELTALL 3. KVARTAL 2016, STATENS PENSJONSFOND NORGE

	SPN	Aksjeporteføljen	Renteporteføljen
Avkastning (prosent)	1,6	2,8	-0,1
Differanseavkastning (prosentpoeng)	0,2	0,1	0,2
Markedsverdi (mill. kroner) *	202 189	119 009	83 175
Porteføljeresultat (mill. kroner)	3 134	3 194	-60
Forvaltningskostnader (mill. kroner)	37		
Periodens resultat (mill. kroner)	3 097		

* Sum markedsverdi for de ulike delporteføljene er ulik SPNs markedsverdi som følge av mellomværende mellom SPN og Folketrygdfondet

Aksjeporteføljen

Aksjeporteføljens avkastning var på 2,8 prosent i tredje kvartal, 0,1 prosentpoeng bedre enn referanseindeksens avkastning. Porteføljeresultatet for aksjeporteføljen var på 3 194 millioner kroner.

Det norske aksjemarkedet, målt ved hovedindeksen på Oslo Børs, hadde i tredje kvartal en oppgang på 3,3 prosent. Målt ved referanseindeksen for nordiske aksjeinvesteringer hadde de andre nordiske aksjemarkedene en nedgang på 0,1 prosent.

Den positive utviklingen for Oslo Børs skyldtes oppgang for fiskeoppdrettselskapene og finanssektoren, mens det var et svakt kvartal for energisektoren.

Renteporteføljen

Renteporteføljens avkastning var på -0,1 prosent i tredje kvartal, 0,2 prosentpoeng bedre enn referanseindeksens avkastning. Porteføljeresultatet for renteporteføljen var på -60 millioner kroner.

Det norske obligasjonsmarkedet, målt ved referanseindeksen for norske obligasjoner, hadde en oppgang på 0,4 prosent i tredje kvartal. Referanseindeksen for nordiske obligasjonsinvesteringer hadde en nedgang på 3,6 prosent målt i norske kroner.

Den svake avkastningen i renteporteføljen skyldes en oppgang i statsobligasjonsrentene, som i noen grad ble motvirket av en nedgang i kredittpåslagene for private utstedere.

Risiko og rammer

Med en utnyttelse på 0,74 prosentpoeng ved utgangen av kvartalet, var forvaltningen av Statens pensjonsfond Norge godt innenfor rammen for forventet relativ volatilitet på 3 prosentpoeng som Finansdepartementet har fastsatt. Det har i kvartalet ikke vært brudd på rammer fastsatt av Finansdepartementet eller styret.

Kostnader

Folketrygdfondets kostnader ved å forvalte Statens pensjonsfond Norge var i tredje kvartal på 37 millioner kroner, som er 3 millioner kroner lavere enn for 3. kvartal i 2015.

Folketrygdfondets styre

Oslo, 15. november 2016

OPPSTILLING OVER TOTALRESULTATET

Beløp i millioner kroner	Noter	3. kv. 2016	3. kv. 2015	Akkumulert per 30.09.2016	Akkumulert per 30.09.2015	2015
Porteføljeinntekter og porteføljekostnader						
Gevinst og tap på finansielle eiendeler og gjeld til virkelig verdi over resultatet:						
Aksjer	4	2 797	-7 102	-2 329	-57	6 276
Obligasjoner og andre rentebærende papirer	4	-1 097	1 702	-1 310	773	993
Finansielle derivater	4	227	-521	1 357	-1 189	-1 437
Renteinntekter	4	651	763	2 008	2 226	2 954
Utbytte	4	420	625	3 803	3 692	4 337
Andre porteføljeinntekter og -kostnader	4	142	-248	364	64	-144
Transaksjonskostnader	4	-6	-8	-28	-27	-35
Porteføljeresultat		3 134	-4 789	3 865	5 482	12 944
Forvaltningskostnader						
Forvaltningskostnader	9	-37	-40	-116	-119	-168
Periodens resultat		3 097	-4 829	3 749	5 363	12 776
Andre inntekter og kostnader		-	-	-	-	-
Totalresultat		3 097	-4 829	3 749	5 363	12 776

FINANSIELL STILLING

Beløp i millioner kroner	Noter	30.09.2016	31.12.2015
EIENDELER			
Finansielle eiendeler			
Kontanter og kontantekvivalenter	3, 4	9 519	6 983
Fordringer knyttet til gjensalgavtaler	3, 4, 6	1 612	-
Stilt kontantsikkerhet	3, 4	17	10
Uoppgjorte handler	3, 4	645	10
Aksjer	3, 4	100 910	102 196
Utlånte aksjer	3, 4, 6	18 069	15 851
Obligasjoner og andre rentebærende papirer	3, 4	81 871	78 691
Utlånte obligasjoner og andre rentebærende papirer	3, 4	4 348	7 020
Finansielle derivater	3, 4, 5	3 518	2 993
Fordringer		61	57
SUM EIENDELER		220 570	213 811
GJELD OG STATENS KAPITALINNSKUDD			
Finansiell gjeld			
Innlån knyttet til gjenkjøpsavtaler	3, 4, 6	2 458	5 055
Mottatt kontantsikkerhet	3, 4, 6	13 941	8 661
Uoppgjorte handler	3, 4	636	37
Finansielle derivater	3, 4, 5	1 346	1 603
Skyldig forvaltningshonorar		-	15
SUM GJELD		18 381	15 371
Statens kapitalinnskudd		202 189	198 440
SUM GJELD OG STATENS KAPITALINNSKUDD		220 570	213 811

Folketrygdfondets styre

Oslo, 15. november 2016

OPPSTILLING AV ENDRINGER I STATENS KAPITALINNSKudd

<i>Beløp i millioner kroner</i>	<i>Sum statens kapitalinnskudd</i>
Statens kapitalinnskudd per 01.01.2015	185 664
Periodens resultat	5 363
Totalresultat	5 363
Statens kapitalinnskudd per 30.09.2015	191 027
Statens kapitalinnskudd per 01.01.2016	198 440
Periodens resultat	3 749
Totalresultat	3 749
Statens kapitalinnskudd per 30.09.2016	202 189

KONTANTSTRØMOPPSTILLING

Beløp i millioner kroner

01.01.-30.09.2016

01.01.-30.09.2015

01.01.-31.12.2015

Operasjonelle aktiviteter

Innbetaling av renter fra kontanter og kontantekvivalenter	14	37	80
Innbetaling ved salg av aksjer og andeler	9 017	7 360	10 400
Utbetaling ved kjøp av aksjer og andeler	-12 012	-11 114	-14 422
Innbetaling ved salg og forfall av obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer	28 811	19 278	25 427
Utbetaling ved kjøp av obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer	-30 471	-19 893	-29 219
Innbetaling fra finansielle derivater	1 850	1 300	1 289
Utbetaling fra finansielle derivater	-1 154	-1 851	-1 912
Utbytte fra investeringer i aksjer og andeler	3 435	3 675	4 322
Innbetaling av renter på investering i obligasjoner og andre rentebærende verdipapirer	1 763	1 895	2 323
Inntekt mottatt fra utlån av aksjer og obligasjoner	61	37	52
Netto innbetaling/utbetaling ved gjenkjøps- og gjensalgssavtaler	-4 258	776	1 538
Kontantsikkerhet mottatt eller betalt ved verdipapirutlån, derivater og gjenkjøpsavtaler	5 979	-2 118	-1 508
Utbetalinger av forvaltningskostnader til Folketrygdfondet	-136	-131	-193
Utbetalinger transaksjonskostnader etc.	-28	-27	-35
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter	2 871	-776	-1 858
Netto endring i kontanter og kontantekvivalenter	2 871	-776	-1 858
Kontanter og kontantekvivalenter per 1. januar	6 983	8 554	8 554
Effekt av endringer i valutakurs på kontanter og kontantekvivalenter	-335	314	287
Kontanter og kontantekvivalenter ved periodens slutt	9 519	8 092	6 983

NOTE 1 Grunnlag for utarbeidelse av delårsregnskap og regnskapsprinsipper**Generell informasjon**

Statens pensjonsfond Norge forvaltes av Folketrygdfondet i eget navn på vegne av Finansdepartementet i henhold til mandat gitt for forvaltningen. Den forvaltede investeringsporteføljen tilsvarer det til enhver tid innestående beløp på Statens pensjonsfond Norges konto i Folketrygdfondet, herunder Statens pensjonsfond Norges forvaltningsresultat etter fradrag for godtgjørelse til Folketrygdfondet. Folketrygdfondet bærer ingen økonomisk risiko knyttet til verdiutviklingen i fondet.

Delårsregnskapet per 3. kvartal 2016 ble godkjent av styret 15. november 2016.

Statens pensjonsfond Norges regnskapsrapportering er en del av Folketrygdfondets regnskap, jf. forskrift om årsregnskap m.m. for Folketrygdfondet § 3-1. I henhold til samme forskrift skal regnskapsrapportering for Statens pensjonsfond Norge utarbeides etter de internasjonale regnskapsstandardene som er vedtatt etter regnskapsloven § 3-9 annet ledd med de tillegg og unntak som følger av regnskapsloven og forskriften. Folketrygdfondet skal iht. forskrift om årsregnskap m.m. for Folketrygdfondet § 4-1 utarbeide kvartalsregnskap som minst skal omfatte kvartalsvis regnskapsrapportering for investeringsporteføljen Statens pensjonsfond Norge. Kvartalsregnskapet skal utarbeides i samsvar med internasjonale regnskapsstandarder for delårsregnskap med de tillegg og unntak som følger av forskriften.

Grunnlag for utarbeidelse av delårsregnskapet

Delårsregnskapet for Statens pensjonsfond Norge er avlagt i henhold til de reglene som følger av forskrift om årsregnskap m.m. for Folketrygdfondet. Forskriften krever at delårsregnskapet utarbeides i henhold til IAS 34 men fastsetter særskilte krav til presentasjon av investeringsporteføljen.

Regnskapsprinsipper

Regnskapsprinsippene som er benyttet ved utarbeidelse av delårsregnskapet er i samsvar med regnskapsprinsippene som ble benyttet ved utarbeidelse av årsregnskapet for 2015. Ingen nye regnskapsstandarder eller tolkninger med betydning for Statens pensjonsfond Norge trådte i kraft 1. januar 2016.

NOTE 2 Vesentlige regnskapsestimater og skjønnsmessige vurderinger

Utarbeidelse av delårsregnskapet medfører at ledelsen gjør estimater og skjønnsmessige vurderinger og tar forutsetninger som påvirker effekten av anvendelsen av regnskapsprinsipper og dermed regnskapsførte beløp for eiendeler, forpliktelser, inntekter og kostnader. I årsregnskapet for 2015 er det redegjort nærmere for vesentlige estimater og forutsetninger i note 2.

NOTE 3 Finansielle instrumenter målt til virkelig verdi

Investeringsporteføljen i Statens pensjonsfond Norge forvaltes i samsvar med Folketrygdfondets investeringsstrategi og inntjeningen vurderes på grunnlag av virkelig verdi. Alle finansielle instrumenter er en del av en portefølje som styres og følges opp på bakgrunn av virkelig verdi i samsvar med en risikostyrings- og investeringsstrategi. Dette innebærer at det benyttes en forretningsmodell basert på virkelig verdi for porteføljen, ved at det i hovedsak søkes å oppnå gevinster på lengre sikt knyttet til endringer i virkelig verdi.

Investeringsporteføljen Statens pensjonsfond Norge har ved første gangs innregning klassifisert finansielle instrumenter i følgende kategorier:

- Finansielle derivater er pliktig regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer over resultat
- Alle andre finansielle eiendeler og forpliktelse i Statens pensjonsfond Norge er utpekt som målt til virkelig verdi med endringer over resultat

Finansielle eiendeler og gjeld

Beløp i millioner kroner

EIENDELER	30.09.2016	31.12.2015
Finansielle eiendeler		
Verdsettelse nivå 1:	142 279	141 066
Aksjer	118 979	118 047
Obligasjoner og andre rentebærende papirer	23 300	23 019
Verdsettelse nivå 2:	67 871	61 636
Finansielle derivater	3 518	2 993
Obligasjoner og andre rentebærende papirer	52 498	51 583
Andre finansielle eiendeler*	11 854	7 060
Verdsettelse nivå 3:	10 420	11 109
Obligasjoner og andre rentebærende papirer	10 420	11 109
SUM EIENDELER	220 570	213 811
GJELD		
Finansiell gjeld		
Verdsettelse nivå 2:	18 381	15 371
Finansielle derivater	1 346	1 603
Annen finansiell gjeld*	17 035	13 768
SUM GJELD	18 381	15 371

* Andre finansielle eiendeler og annen finansiell gjeld består av kontanter, kontantekvivalenter, stilt og mottatt kontantsikkerhet, fordringer knyttet til gjensalgsvtaler, gjeld knyttet til gjenkjøpsavtaler, uoppgjorte handler og andre fordringer og gjeld.

Folketrygdfondets styre har fastsatt prinsipper for verdsettelse. Prinsippene fastsetter at det skal legges til grunn et verddivurderingshierarki hvor kildene til virkelig verdi er:

1. Verdsettelse basert på noterte priser i et aktivt marked
2. Verdsettelse basert på observerbare markedsdata
3. Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata

Arbeidet med måling av virkelig verdi for finansielle instrumenter er organisert slik at det er etablert arbeidsdeling mellom forvalterdelen av virksomheten og de medarbeidere som forestår verdsettelsesarbeidet. I verdsettelsesarbeidet er det etablert rutiner for å innhente priser fra ulike eksterne kilder, som benyttes for å verifisere og kvalitetssikre valgte priskilder. Verdipapirer blir vurdert ut fra flere kriterier for klassifisering i verdsettelseshierarkiet. Det blir gjort en klassifisering ut i fra rating, løpetid, type utsteder, underliggendesikkerhet, kredittmengde, antall priskilder tilgjengelig, avvik mellom ulike priskilder og observerbare handler i markedet.

Verdsettelse basert på noterte priser i et aktivt marked (nivå 1)

Finansielle instrumenter som verdsettes ved bruk av noterte priser i aktive markeder er plassert på nivå 1. I denne kategorien inngår børsnoterte aksjer, statsobligasjoner utstedt av nasjonalstatene i Norge, Sverige, Danmark og Finland og obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) hvor verdsettelsesusikkerheten ansees som marginal. Obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) hvor verdsettelsesusikkerheten ansees som større er plassert på nivå 2 eller 3.

FORTS. NOTE 3 Finansielle instrumenter målt til virkelig verdi**Verdsettelse basert på observerbare markedsdata (nivå 2)**

Finansielle instrumenter som verdsettes ved bruk av noterte priser i mindre aktive markeder og ved bruk av informasjon som ikke er noterte priser, men hvor pris er direkte eller indirekte observerbar er plassert på nivå 2. Obligasjoner blir vurdert innenfor overnevnte kriterier for klassifisering på nivå 2 eller 3. Finansielle derivater verdsettes også på dette nivået. Andre finansielle eiendeler og annen finansiell gjeld er klassifisert som nivå 2. Beholdninger på nivå 2 innehar noe verdsettelsesusikkerhet.

Verdsettelse basert på annet enn observerbare markedsdata (nivå 3)

For instrumenter hvor vi vurderer at kriteriene for nivå 1 eller 2 ikke er tilfredsstillende, er instrumentene plassert på nivå 3. I denne kategorien inngår obligasjoner hvor en samlet vurdering rundt usikkerheten på prisingen gjør at de ikke er kvalifisert for et høyere nivå. Beholdninger på dette nivået har betydelig verdsettelsesusikkerhet.

Flytting mellom nivå

Per 30.09.2016 har det ikke vært endringer på prinsipper som flyttet finansielle eiendeler eller gjeld mellom nivå 1 og de to andre nivåene. For gjeld har det heller ikke vært flyttinger mellom nivå 2 og nivå 3. For finansielle eiendeler fremkommer flyttinger mellom nivå 2 og nivå 3 i tabellen under.

For nærmere forklaring rundt hierarkiet og klassifiseringer henvises det til SPN Note 4 i Folketrygdfondets regnskap for 2015.

Finansielle eiendeler til virkelig verdi, nivå 3

<i>Beløp i millioner kroner</i>	<i>Obligasjoner og andre rentebærende papirer</i>	
	<i>30.09.2016</i>	<i>31.12.2015</i>
Inngående balanse	11 109	11 152
Netto gevinst på finansielle eiendeler	-23	-292
Tilgang/kjøp	4 141	4 909
Salg	670	488
Forfalt	756	1 310
Overføring fra nivå 2	855	436
Overføring til nivå 2	4 235	3 299
Utgående balanse	10 420	11 109

Ved utgangen av tredje kvartal 2016 er balansen på nivå 3 noe lavere enn ved inngangen til året. Det har vært netto overført obligasjoner med verdi på omtrent 3,4 milliarder kroner fra nivå 3 til nivå 2, men dette oppveies delvis mot tilsvarende forskjell mellom kjøp og salg/forfall.

Sensitivitetsanalyse, nivå 3

<i>Beløp i millioner kroner</i>	<i>Balanseført verdi</i>		<i>Effekt av økning i kreditt-påslag med 10 bp</i>	
	<i>30.09.2016</i>	<i>31.12.2015</i>	<i>30.09.2016</i>	<i>31.12.2015</i>
Obligasjoner og andre rentebærende papirer (nivå 3)	10 420	11 109	-32	-35

Sensitiviteten i verdsettelsen på nivå 3 er vist ved å øke diskonteringsrenten for fastrentelån og marginkravet for marginbaserte lån med 10 basispunkter (0,10 prosentpoeng).

NOTE 4 Porteføljeområder

Informasjonen om porteføljeområdene under følger de internt definerte delporteføljene. Kolonnen "Annet" viser mellomværende med Folketrygdfondet. Kolonnen "Treasury" inneholder inntekter og kostnader knyttet til utlån av aksjer og obligasjoner og gjensalgsvtaler, herunder mottatt kontantsikkerhet. Det henvises til SPN note 5 i Folketrygdfondets regnskap for 2015 for nærmere redegjørelse vedrørende kolonnene i tabellene i denne noten.

Resultatregnskap 1.07. - 30.09.2016

Porteføljeområder

Beløp i millioner kroner	Porteføljeområder				Statens pensjonsfond Norge
	Aksje-porteføljen	Rente-porteføljen	Treasury	Annet	
Porteføljeinntekter og porteføljekostnader					
Gevinst og tap på finansielle eiendeler og gjeld til virkelig verdi over resultatet:					
Aksjer	2 797				2 797
Obligasjoner og andre rentebærende papirer		-1 042	-55		-1 097
Finansielle derivater	-	159	67		227
Renteinntekter		615	36		651
Utbytte	421				421
Andre porteføljeinntekter og -kostnader	-	-3	145		141
Transaksjonskostnader	-6				-6
Interne forretninger	-50	210	-160		-
Fordeling av resultat i treasuryområdet	31	2	-33		-
Porteføljeresultat	3 194	-60	-		3 134
Forvaltningskostnader				-37	-37
Periodens resultat	3 194	-60	-	-37	3 097

Resultatregnskap 1.01. - 30.09.2016

Porteføljeområder

Beløp i millioner kroner	Porteføljeområder				Statens pensjonsfond Norge
	Aksje-porteføljen	Rente-porteføljen	Treasury	Annet	
Porteføljeinntekter og porteføljekostnader					
Gevinst og tap på finansielle eiendeler og gjeld til virkelig verdi over resultatet:					
Aksjer	-2 329				-2 329
Obligasjoner og andre rentebærende papirer		-1 250	-60		-1 310
Finansielle derivater	-1	1 238	119		1 357
Renteinntekter		1 898	110		2 008
Utbytte	3 803				3 803
Andre porteføljeinntekter og -kostnader	-2	-6	372		364
Transaksjonskostnader	-28				-28
Interne forretninger	-51	486	-435		-
Fordeling av resultat i treasuryområdet	89	18	-107		-
Porteføljeresultat	1 481	2 384	-		3 865
Forvaltningskostnader				-116	-116
Periodens resultat	1 481	2 384	-	-116	3 748

FORTS. NOTE 4 Porteføljeområder

Finansiell stilling 30.09.2016

Beløp i millioner kroner

	Porteføljeområder				Statens pensjonsfond Norge
	Aksje- porteføljen	Rente- porteføljen	Treasury	Annet	
Eiendeler					
Finansielle eiendeler					
Kontanter og kontantekvivalenter			9 519		9 519
Fordringer knyttet til gjenkjøpsavtaler			1 612		1 612
Stilt kontantsikkerhet		7	10		17
Uoppgjorte handler	73	495	77		645
Aksjer	100 910				100 910
Utlånte aksjer	18 069				18 069
Obligasjoner og andre rentebærende papirer		77 300	4 571		81 871
Utlånte obligasjoner og andre rentebærende papirer		4 348			4 348
Finansielle derivater		3 517	2		3 518
Fordringer	51	-	5	5	61
Mellomværende mellom porteføljeområder	-91	-569	660		-
Sum eiendeler	119 011	85 098	16 456	5	220 570
Gjeld og statens kapitalinnkudd					
Finansiell gjeld					
Innlån knyttet til gjenkjøpsavtaler			2 458		2 458
Mottatt kontantsikkerhet			13 941		13 941
Uoppgjorte handler	3	579	54		636
Finansielle derivater		1 344	2		1 346
Sum gjeld	3	1 923	16 456	-	18 381
Statens kapitalinnkudd	119 009	83 175	-	5	202 189
Sum gjeld og statens kapitalinnkudd	119 011	85 098	16 456	5	220 570

NOTE 5 FINANSIELLE DERIVATER

Oppstillingen viser finansielle derivater som er benyttet i styringen av aksje-, rente-, valuta- og kredittrisikoen til Statens pensjonsfond Norge.

Ved en CDS, som er ett kredittderivat, inngår man en avtale med en finansiell motpart (en bank) om å motta (betale) et løpende kredittpåslag som premie mot å betale (motta) kompensasjon dersom et navngitt selskap eller portefølje av selskaper (indeks) går konkurs - eller misligholder gjeld - innenfor et bestemt tidsrom. Underliggende kreditteksponering gjennom CDS var per 30.09.2016 på 719 millioner kroner knyttet til et norsk selskap som inngår i referanseindeksen. Det er benyttet CDS for å oppnå denne eksponeringen som et alternativ til å kjøpe obligasjoner utstedt av selskapet.

Finansielle derivater per 30.09.2016	Nominelt beløp	Virkelig verdi	
		Eiendel	Gjeld
Beløp i millioner kroner			
Aksjederivater	-		
Rentederivater	87 716	3 459	1 343
Valutaderivater	11 308	45	3
Kredittderivater	719	14	-
Sum finansielle derivater	99 743	3 518	1 346
Finansielle derivater per 31.12.2015			
Beløp i millioner kroner			
Aksjederivater	-		
Rentederivater	82 184	2 988	1 345
Valutaderivater	12 372	5	258
Sum finansielle derivater	94 556	2 993	1 603

NOTE 6 Forpliktelser knyttet til eiendeler som ikke er fraregnet**Eiendeler og forpliktelser vedrørende eiendeler som ikke er fraregnet**

Noten viser finansielle eiendeler som har blitt overført på en slik måte at de finansielle eiendelene ikke kvalifiserer for fraregning og forpliktelser knyttet til disse.

Eiendeler og forpliktelser vedrørende eiendeler som ikke er fraregnet

Beløp i millioner kroner

Eiendeler	30.09.2016	31.12.2015
Verdipapirutlån		
Aksjer	18 069	15 851
Obligasjoner	1 896	1 945
Gjenkjøpsavtaler		
Obligasjoner	2 452	5 075
Totale overførte finansielle eiendeler som ikke er fraregnet	22 417	22 871
Gjeld		
Innlån knyttet til gjenkjøpsavtaler	2 458	5 055
Mottatt kontantsikkerhet i forbindelse med verdipapirutlån	11 513	7 013
Totale tilhørende forpliktelser	13 971	12 068

Det henvises til SPN note 11 og 12 i Folketrygdfondets regnskap for 2015 for nærmere redegjørelse vedrørende gjenkjøpsavtaler, sikkerhetsstillelse og utlån av verdipapirer.

NOTE 7 Sikkerhetsstillelse**Mottatt sikkerhet**

Beløp i millioner kroner

	30.09.2016	31.12.2015
Mottatt kontantsikkerhet knyttet til ikke-børsnoterte derivater	2 418	1 630
Mottatt kontantsikkerhet knyttet til utlånte aksjer	11 513	7 013
Mottatt kontantsikkerhet knyttet til gjenkjøpsavtaler	2 458	5 055
Mottatt tilleggskontantsikkerhet knyttet til gjenkjøps- og gjensalgavtaler	10	18
Mottatt kontantsikkerhet	16 399	13 716
Mottatte aksjer som sikkerhet knyttet til utlånte aksjer	7 406	8 431
Mottatte obligasjoner som sikkerhet knyttet til utlånte aksjer	-	1 794
Mottatte aksjer som sikkerhet knyttet til utlånte obligasjoner	2 155	1 186
Mottatte obligasjoner som sikkerhet knyttet til utlånte obligasjoner	-	930
Mottatte obligasjoner som sikkerhet knyttet til gjensalgavtaler	1 620	-
Mottatte verdipapirer som sikkerhet	11 181	12 341
Sum mottatt sikkerhet	27 580	26 057

Stilt sikkerhet og verdipapirer utlånt

Beløp i millioner kroner

Stilt kontantsikkerhet i forbindelse med futureskontrakter (initial margin)	7	10
Stilt kontantsikkerhet knyttet til gjensalgavtaler	1 612	-
Mottatt tilleggskontantsikkerhet knyttet til gjenkjøps- og gjensalgavtaler	10	-
Stilt kontantsikkerhet	1 629	10
Aksjer utlånt i forbindelse med verdipapirutlån	18 069	15 851
Obligasjoner utlånt i forbindelse med verdipapirutlån	1 896	1 945
Obligasjoner utlånt knyttet til gjenkjøpsavtaler	2 452	5 075
Sum verdipapirer utlånt	22 417	22 871
Sum stilt sikkerhet og verdipapirer utlånt	24 046	22 881

Det henvises til SPN note 11 og 12 i Folketrygdfondets regnskap for 2015 for nærmere redegjørelse vedrørende gjensalgavtaler, sikkerhetsstillelse og utlån av verdipapirer, samt SPN note 14 for informasjon om motregning knyttet til sikkerhet.

NOTE 8 Finansiell risiko

Finansiell risiko er en konsekvens av egenskaper ved de markeder midlene til Statens pensjonsfond Norge investeres i. Folketrygdfondets mål ved styring av finansiell risiko er å sørge for at Statens pensjonsfond Norge oppnår den eksponering som Finansdepartementet gjennom referanseindeks har spesifisert, og at forvaltningen holder seg innenfor fastsatte risikorammer.

Statens pensjonsfond Norge er eksponert mot markedsrisiko (inkludert valutarisiko, renterisiko og prisisiko), kredittrisiko, motpartsrisiko og likviditetsrisiko som oppstår som følge av verdipapirer og finansielle instrumenter i porteføljen.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er risiko som skyldes den generelle risikoen i de markeder midlene til Statens pensjonsfond Norge investeres i, og er knyttet til resultatvariasjoner som følge av endringer i markedspriser (kurser). I oppfølgingen og målingen av markedsrisiko opereres det med flere begreper.

Volatilitet

Absolutt risiko er markedsrisikoen knyttet til de markeder midlene investeres i. Denne risikoen bæres av oppdragsgiver, og Finansdepartementet har definert en referanseportefølje som gir uttrykk for det risikonivået som ønskes. Relativ risiko er markedsrisiko målt som forskjell i avkastning mellom porteføljen og referanseporteføljen.

Absolutt volatilitet per 30.09.2016 målt som standardavvik i prosent

	Forventet	Historisk			
		52 uker	36 mnd	60 mnd	120 mnd
Statens pensjonsfond Norge	7,3	9,5	5,7	6,4	10,6
Aksjeporteføljen	12,4	17,0	9,6	11,1	18,7
Renteporteføljen	2,8	2,2	2,1	2,2	2,6

Relativ volatilitet per 30.09.2016 målt som standardavvik i prosent

	Forventet	Historisk			
		52 uker	36 mnd	60 mnd	120 mnd
Statens pensjonsfond Norge	0,7	0,6	0,6	0,6	1,2
Aksjeporteføljen	1,2	1,0	1,0	0,9	2,0
Renteporteføljen	0,5	0,4	0,4	0,6	0,7

Modellene som er benyttet i beregningen av volatilitetstallene, er forklart i SPN note 13 i Folketrygdfondets regnskap for 2015.

Renterisiko

Verdien av Statens pensjonsfond Norge er følsom for endringer i rentenivået. I forvaltningen fokuseres det på avvik mellom porteføljen og referanseindeksen for ulike løpetider med rentebinding. En større del av den norske renteporteføljen er investert i lån med flytende rente. Som følge av at renteindeksen inneholder lån med fast langsiktig rente, er det inngått renteswapper for å styre renterisikoen i retning av renteindeksens renterisiko.

Valutarisiko

Valutarisiko er risiko knyttet til at verdien av finansielle instrumenter vil endres som følge av endringer i valutakurs. Statens pensjonsfond Norge er investert i verdipapirer som er utstedt i og omsettes i annen valuta enn norske kroner. Folketrygdfondet bruker valutaswapper og valutaterminavtaler for å styre valutarisikoen slik at Statens pensjonsfond Norge har tilnærmet lik valutaeksponering som referanseindeksen.

Aksjerisiko

Aksjerisiko er risiko for verdiendring som følge av investeringer i aksjer. I tabellen er konsentrasjonen i aksjerisiko vist for bransjer:

FORTS. NOTE 8 Finansiell risiko

Aksjer fordelt på bransjer per 30.09.2016

Beløp i millioner kroner

Energi	23 556
Materialer	10 673
Industri	11 969
Forbruksvarer	8 039
Konsumvarer	18 582
Helsevern	3 500
Finansielle tjenester	22 399
Informasjonsteknologi	4 727
Telekommunikasjon	11 627
Forsyningsselskaper	296
Eiendom	3 611
Sum aksjer fordelt på bransjer	118 979

Kredittrisiko

Kredittrisiko er risiko knyttet til at utstedere av obligasjoner ikke oppfyller sine betalingsforpliktelser. For Statens pensjonsfond Norge oppstår kredittrisiko delvis som følge av Finansdepartementets valg av referanseindeks og delvis som følge av Folketrygdfondets aktive forvaltning. Tabellen viser obligasjonsporteføljenes fordeling på kredittvurderingskategorier, og fordelingen per sektor.

Obligasjonslån fordelt etter rating per 30.09.2016*

Beløp i millioner kroner	AAA	AA	A	BBB	BB	B	Lavere	Sum
Stat	18 332	1 980						20 312
Statsrelatert		56		2 385				2 441
Kommune		1 684						1 684
Bank/Finans	15 061	4 215	15 341	7 751	560	37		42 964
Industri		3 197	3 537	6 042	2 972	774	150	16 672
Kraft				1 953	193			2 146
Sum obligasjoner fordelt etter rating	33 393	11 132	18 877	18 130	3 725	811	150	86 219

* Det er 63,8 prosent av obligasjonene som har rating fra et av de internasjonale ratingbyråene (S&P, Moody's, Fitch). I tilfeller hvor lånet har rating fra alle tre eksterne byråer er midterste rating benyttet, og i tilfeller med rating fra to byråer er laveste rating benyttet. I tilfeller hvor lånet ikke har rating, benyttes utsteders rating. I tilfeller hvor hverken lånet eller låntager har ekstern rating, er ratingindikasjon benyttet slik denne fremkommer i Folketrygdfondets kredittrammeverk. I Folketrygdfondets kredittrammeverk benyttes det flere kilder for ratingindikasjon når ekstern rating mangler, blant annet ratingindikasjon fra meglerhus/bank og interne modeller.

I oversikten over er kredittrisikoen knyttet til obligasjoner vist. Statens pensjonsfond Norge var i tillegg eksponert for kredittrisiko knyttet til CDS på i alt 719 millioner kroner, knyttet til et selskap innenfor industrisektoren med en rating på A.

I oversikten over inngår det i alt 13 obligasjonslån utstedt av 10 ulike selskaper hvor obligasjonskursen er under 80 prosent av pålydende. En slik verdsettelse innebærer at obligasjonsmarkedet innkalkulerer en høy sannsynlighet for fremtidig mislighold. Pålydende beløp for disse obligasjonene utgjør 680 millioner kroner, mens de samme lånene er verdsatt til 404 millioner kroner i finansiell stilling per 30.09.2016.

FORTS. NOTE 8 Finansiell risiko

Karakterskalaene går fra AAA (Aaa) til D, hvor AAA er best og D er konkurs. Karakter på BBB- eller bedre anses å være «investment grade». I renteporteføljen er det i alt 54 låntagere som ikke har «investment grade», og 5 av disse har en lavere kredittvurdering enn B.

Motpartsrisiko og motregning

Motpartsrisiko er en form for kredittrisiko som er knyttet til at motparter for derivater, utlån av verdipapirer, bankinnskudd m.v. ikke er i stand til å oppfylle sine forpliktelser overfor Folketrygdfondet.

I tabellen under er motpartseksponeeringen for eiendeler vist, sammen med en oversikt over motregning i balansen og motregningsadgang som er avtalt, men ikke er medregnet i balansen. Det vises til SPN note 14 i Folketrygdfondets regnskap for 2015 for nærmere omtale av kontraktsforhold knyttet til motpartsforretninger, herunder avtaler om motregning.

Motpartseksponeering og motregning per 30.09.2016

Beløp i millioner kroner	Brutto verdi	Beløp som motregnes i balansen	Beløp som ikke kan motregnes i balansen, men som omfattes av rammeavtale for motregning				Beløp etter mulige nettooppgjør
			Balansført verdi	Finansielle instrumenter	Kontant-sikkerhet	Verdipapir-sikkerhet	
Eiendeler							
Kontanter og kontantekvivalenter	9 519		9 519				9 519
Stilt kontantsikkerhet i forbindelse med futures kontrakter	7		7				7
Uoppgjorte handler	645		645				645
Fordringer knyttet til gjensalgs-avtaler	1 612		1 612		10	1 602	-
Aksjer utlånt i forbindelse med verdipapirutlån	18 069		18 069		11 374	6 479	216
Obligasjoner utlånt i forbindelse med verdipapirutlån	1 896		1 896			1 896	-
Finansielle derivater	3 518		3 518	1 346	2 144		28
Fordringer	61		61				61
Sum eiendeler	35 327	-	35 327	1 346	13 528	9 977	10 476
Gjeld							
Uoppgjorte handler	636		636				636
Innlån knyttet til gjenkjøpsavtaler	2 458		2 458		10	2 447	1
Finansielle derivater	1 346		1 346	1 346			-
Sum gjeld	4 440	-	4 440	1 346	10	2 447	637

NOTE 9 Forvaltningskostnader

De utgiftene Folketrygdfondet har ved forvaltningen av Statens pensjonsfond Norge skal dekkes av Statens pensjonsfond Norge i samsvar med kapittel 5 av Mandat for forvaltningen av Statens pensjonsfond Norge fastsatt av Finansdepartementet 21. desember 2010 med hjemmel i lov av 21. desember 2005 nr. 123 om Statens pensjonsfond § 2 tredje ledd og § 7.

Forvaltningskostnader beløp seg til 116,1 millioner kroner ved utgangen av 3. kvartal 2016.

Forvaltningskostnader i Folketrygdfondet

<i>Beløp i millioner kroner</i>	<i>3. kv. 2016</i>	<i>3. kv. 2015</i>	<i>Akkumulert per 30.09.2016</i>	<i>Akkumulert per 30.09.2015</i>	<i>31.12.2015</i>
Personalkostnader	23,7	23,6	66,2	66,1	64,2
IKT og systemkostnader	6,2	8,2	25,9	28,7	38,3
Depotkostnader	1,7	1,8	5,5	5,5	7,3
Konsulentbistand	0,4	0,8	1,7	3,8	4,5
Andre forvaltningskostnader	5,4	5,4	16,8	16,0	25,2
Sum totale forvaltningskostnader	37,4	39,9	116,1	120,1	139,4

NOTE 10 Betingede eiendeler og forpliktelser

Det har ikke vært endring i status vedrørende kildeskatt overfor svenske myndigheter siden årsskiftet. Se SPN note 18 i Folketrygdfondets regnskap for 2015.

REVISORS UTTAELSE

Til Finansdepartementet

Uttalelse om forenklet revisorkontroll av delårsregnskap

Innledning

Vi har foretatt en forenklet revisorkontroll av regnskapsrapporteringen for investeringsporteføljen til Statens pensjonsfond Norge. Regnskapsrapporteringen består av finansiell stilling pr. 30. september 2016 og tilhørende oppstilling over totalresultatet og oppstilling over endringer i Statens kapitalinnskudd og kontantstrømoppstilling for nımånedersperioden 1. januar 2016 til 30. september 2016. Ledelsen i Folketrygdfondet er ansvarlig for utarbeidelsen og fremstillingen av delårsregnskapet i samsvar med forskrift om årsregnskap m.m. for Folketrygdfondet, som krever at delårsregnskapet skal utarbeides i samsvar med International Financial Reporting Standards for delårsregnskaper som fastsatt av EU (IAS 34). Vår oppgave er å avgı en uttalelse om delårsregnskapet basert på vår forenklete revisorkontroll.

Omfanget av den forenklete revisorkontrollen

Vi har utført vår forenklete revisorkontroll i samsvar med internasjonal standard for forenklet revisorkontroll 2410 "Forenklet revisorkontroll av et delårsregnskap, utført av foretakets valgte revisor". En forenklet revisorkontroll av et delårsregnskap består i å rette forespørsler, primært til personer med ansvar for økonomi og regnskap, og å gjennomføre analytiske og andre kontrollhandlinger. En forenklet revisorkontroll har et betydelig mindre omfang enn en revisjon utført i samsvar med International Standards on Auditing, og gjør oss følgelig ikke i stand til å oppnå sikkerhet for at vi er blitt oppmerksomme på alle vesentlige forhold som kunne ha blitt avdekket i en revisjon. Vi avgir derfor ikke revisjonsberetning.

Konklusjon

Vi har ved vår forenklete revisorkontroll ikke blitt oppmerksomme på noe som gir oss grunn til å tro at det vedlagte delårsregnskapet i det alt vesentlige ikke er utarbeidet i samsvar med forskrift om årsregnskap m.m. for Folketrygdfondet, som krever at delårsregnskapet skal utarbeides i samsvar med International Financial Reporting Standards for delårsregnskaper som fastsatt av EU (IAS 34).

Oslo, 15. november 2016

ERNST & YOUNG AS

Eirik Tandrevold

statsautorisert revisor

ftf.no

Folketrygdfondet

Haakon VIIIs gate 2
Postboks 1845 Vika, 0123 Oslo
Tlf: 23 11 72 00
folketrygdfondet@ftf.no